

آذربایجان دا قیش مراسیمی

سید ابوالقاسم انجوي شیرازی

ترجمه : علیرضا ذیحق

آذربایجان دا قیش مراسیمی

سید ابوالقاسم انجوی شیرازی

تورکجه یه چئویره ن : علیرضا ذیحق

بیرینجی چاپ : ۱۳۸۷ گونش ایلی

alirezazihagh@gmail.com

کیتاب دا کی لار :

- ۱- آذربایجان دا چیلله گنجه سی ۴
- ۲- کوسا گلین مراسیمی ۱۸
- ۳- کوسا مراسیمی ۲۵
- ۴- آذربایجان دا خیدیر نبی مراسیمی ۲۸

آذربایجان دا چیلله گنجهسی

آذر شهر:

«آذر شهر» ده دی آیینین اولینده کی همان چیلله گنجهسی دیر، جماعت چیلله قارپیزی ییهرلر کی قارپیز دا گرک ممقان قارپیزی اولار. اونو یئمکله دئیهرلر کی سویوغون دونداریب تیرهتمه سی نین اثری گئدر و آدام اوشومه ز.

بویوک چیلله قیرخ گوندور کی دی آیینین ایلک گونوندن باشلاناراق بهمنین اونوناجان دوام تاپار و کیچیک چیلله ییر می گون دور کی بهمنین آخیریناجان ادامه سی اولار و خلق ایچره دئیهرلر کی کیچیک چیلله بویوک چیلله دن قار- بورانلی و دونداریجی اولار.

کیچیک چیلله بویوک چیلله دن سوروشار: «سن گتددون نینه دن؟»
بویوک چیلله دئیهر: «من گتدیم دونداردیم. اوشوتدوم. ناخوشلاتدیم گلدیم».
کیچیک چیلله دئیهر: «اگر من گندسم، قریلری کورک دن، لو لئهنلری لولک دن، گلینلری بیلک دن، کۆره لری بلک دن، ائیلهرم».

اوندا بویوک چیلله تمسخر حالدا دئیهر: «عؤمرون آزدی گؤتون یازدی».
آذر شهرین قادین لاری کیچیک چیلله قورتولاناجان، ائو ائشی بی تۆکوب هیس آلمازلار و بو اینام دادیلار کی اگر بویکی چیلله ده کیمسه ائوینی تۆکه چیلله اونو قارقیشلایب یامان گونه سالار. کیچیک چیلله نین آخیر گونونده خانیم لار دام لارین اوستونده اودیاندیرارکن دئیهرلر:

چیلله قاشدی ها چیلله قاشدی بالالارین گؤندی قاشدی
 اعتقادلاری وارکی اودیاندیرماقلا، سویوق یوکون چاتیب گئدهر وئره ایستی نفس
 گلیمکله هاوا ایستی له نر و دئیهرلر: « چیلله چیخدی یاز گلدی »
 آذرشهرین کندلرینده ایسه دئیهرلر: « قیخ بئش گئشیدی، خاش سویا دوشدی ».
 سؤیله ندیک لره گؤره کنچمیش لرده آذرشهرده ارمنی عائله لرده وارایدی کی بؤیوک
 چیلله نین آخیریندا و کیچیک چیلله نین آخیریندا و کیچیک چیلله نین اولینده سویوق آزالسین
 دئیهر سویا «خاچ» سالاردیلار و بوسؤز اونلاردن قالیبیدی. قیسا گؤره چوخلی آتالار سؤزو ده
 وراکی اؤرنک اولاراق بیر نئچه سی بئله دیر:
 « قیش چیخدی اوزو قره لیک کؤموره قالدی »
 « قیش گلدی قیلش گلدی »

اردییل:

باشقا یئرلرکیمی اردییل ده ایسه دی آیی نین اولیندن بهمن ین اونوناجان بؤیوک چیلله
 دیر و بهمن ین اونوندان آخیریناجان کیچیک چیلله دیر. اردییل لی لر یاین آخیرلاریندا قوغون
 قارپیزلاری زنبیل لره قویوب دام دیرک دن آسارلارکی چیلله یه جان ساغلام قالالار. ایکی -
 اوچ گون چیلله به قالان خانیم لار قاتیق چالیب چیلله گئجه سی نین قوناق لیقی ایچون باشقا
 حاضیرلیق لار گؤره لرلر.
 چیلله گئجه سی نین یئمک لریندن، تویوق - خوروز و پیلوو و «سوسانیا» دیرکی سوغانی
 قیزاردارلار و ألچه ایله قاتیب پیشره لرلر. قوناقلار سوفرا باشینا ییغیشیب خؤره ک یتدیکده،
 مزه لی احوالات لار تعریف له ییب بیر - بیرلری ایله شوخلوق ائده لرلر. سونرا قوغون قارپیزی
 آرایا قویوب ایتی بیر بیچاق ایله کسرکن دئیهرلر:
 «قارا بالامیزی بو گئجه کسدوک»

شامى يئديك دن سونرا هره بير پيالا قاتيق ئيه رو بيرناغيلچى دا اولار كى باشلايار
 ناغيل سؤيله مه يه و كيمسه ناغيل چى دان گؤز گؤتورمه يه جسارت ائتمه زكى اوندا گوردون
 كوسدودا دينمهدى. گنجه ياريسى كى چيلله نين گيريشى دير و اگلنجه نين بيتيب قورتولان
 واختى دير، هامى بيرليكدە چؤله چيخيب سسله نرلر: - «بويوك چيلله سن آلايه بك توتما»
 سونرا اود يانديرىب ائولرينه قايددارلار.

چيلله گنجه سينده قارپيز و قاتيق يئمك ايچون بئله بير ايناملارى و اركى قاتيق يا
 يوغورت يئمك انسانى ساغلام ساخلايب گوجونو آرتيرار و قارپيزى سرين - سرين يئمك ده
 باعث اولار كى انسانين بئينينده كى قوردلار اؤله.

اردبيل ين «نمين» ماحاليندا، «جنى ييد» آدلى بير كندوار كى چيلله گنجه سينده جماعت
 بير- بيرى نين گؤروشونه گئده رلر و بو گنجه بوتون ائولرده «خشيل» حاضيرانار كى اون،
 شكر و آزجانا دوزى سوايله قاتيب قاوورالار كى لاپ بر كييه. يئيه نده اونا ايستى اود آرتيرىب
 بير آزدا سارى ياغ اوزه رينه تؤكرلر كى، ياغلى يوموشاق و دادلى بير خؤره ك اولار. بو
 گنجه نى قيز- گلنلر كمك له شيب بوغدا قاوورالار كى اونا «قورقه» دئيه رلر و گر كى
 هاميدان قاباغ خيرداجا بير معصوم اوشاق اوندان ئيه كى شايد آلايه ن اونا رحىمى گليب قيشى
 بر ك سويوق ائله مه يه. قاوورلانميش بوغدا سوزدورورسا، سو عوضينه قاتيق يا ايران ايچرلر.

اوسكو:

اوسكونون «باويل» ين ده چيلله گنجه سى، نيشانلى قيزلار چيلله ليك يوللايارلار و
 يولانيان خونچالارين بيرينه ميوه ييغارلار. ميوه لر عبارتدير نار، آلم، پرتقال، آرمود و
 قارپيزدان. قارپيزا چوخ اؤنم وئرديك لرى ايچون، خونچالار يئتيرديك ده دئيه رلر: «گؤره ك
 چيلله قارپيزى يوللو يوبلار يايوخ»

ایکینجی خونچایا حالوا، پشمک، کله قند و اوچونجونه بیردست پالتار، چادیرا، جوراب، باشماق، آینا، داراق و قیچی و دوردونجونه گلین ین عائله سی ایچون خلعت قویارلار مثلاً چادیرالیق، کۆینک لیک، جوراب و چارقاد.

خونچالار حاضرلاشاندا، داماد ائوی قوهوم قونشودان دعوت ائده لرلر کی گلیب خونچالاری گۆرهلر. چیلله آخشامی خونچالار یوللانارکن، خانیم لاردان بیر قاریزی قولتوغونا ویریب گلین گیله آپار.

قیز ائوی ده اؤز قوهوم قونشوسونو چاغیرار کی گلیب خونچالارا باخسین لار. کیمسه خونچانین میوه لریندن یشه گرک کی یشینه دستمال، جوراب و چارقاد یوللایا. خونچالاری گتیره نلره ده قیزین آناسی طرفیندن دستمال وئریله ر. نئچه گون سونرا خونچالاری بوشالیدی قاتارارکن اونلارین بیرینده دامادا بیر دست پالتار، بیر جوت جوراب، جاناماز و بیر قوطو شیرنی یوللایارلار.

اوسکو نون فسه قندیس ین ده قیز ائوینه خونچا گئندنه، او اوغلان قیزلار کی ائولنمک یا اره گتمک لری یوبانییدی، قاپی لارینی نین اؤنونده دایانیب آياقلاری آلتینا بیر کلید قویارلار و نیت ائله رکن گۆزله یرلر کی خونچالار گلکسین. خونچالار گلدی که ده یولدان کنچن لرین سؤزونه قولاق آسارلار اگر اونلارین دانیشدیقی سوز آچیق آیدین و اومود وئریجی اولدو اونو اوغورلوسایب اعتقاد بسله یرلر کی گلن چیلله یه جان بخت لری آچیلماق. البته بو سیرری اؤزگه لردن گیزله ده رلر و نیت لرینی کیمسه یه آنلادماز لار. قیزلار، اوغلانلاردان چوخ بو ایشه فیکیر وئره لرلر.

چیلله گئجه سینده بوتون ائولرده شنلیک مجلسی قورولار و ائو اهلی بیر-بیری نین دؤوره سینه ییغیشارکن چالیشارلار کی گئجه نی خوش کئچیرتسین لر. بو گئجه ده قاریز ایله چاشنی یئمه گی هئچ واخت اونودمازلار. اوزوم دن دوزه رله نن دوشابین اوزونه آغ بیر مایا یا کفه ییغیشار کی اونا چاشنی دئیهرلر.

چیلله گنججه سی سُفَره چیخماقی پیس بیلرلر و دئیهرلر: «کیم بو گنججه نی یولدا اولما، او بیرری ایله جان یوللاردا قالاچاق و ائو اوزو گۆرمی یه جک».

اھر:

اھرده چیلله گنججه سی قوغون قاریز یئمک اونودولماز و عمل لری کئچن لرده نار، آلمانا و پرتقال دا اونا آرتیریب شامی یئدیگ دن سونرا کورسونون اوزهرینه سوفره آچیب قوغون قاریزی مئجمه ئی ده گتیریب سوفره یه قویارلار. ائوین آغ ساققالی بیجا قی آله آلیب «بسم الله الرحمن الرحیم» دئیهر و باشلایار قوغون قاریزلاری دایلم- دایلم کسب هرهنین پایینی وئرمه یه. آمما یئمک دن قاباق، دوعا اوخونار و هامی لیقلا آمین دئیهرلر. دوعا لاریندا بئله دئیهرلر: «آلله بیزیم شهریمیزه و مملکتی میزه برکت وئر. قاباغا گلن باهاری یاغیشلی ائله. بو شولارین بورجون یئتیر و بیزیم عائله میزی بوتون یئرگوی بلاسیندان محفوظ ائله. کسبی میزه رونق وئریب ایشی میزه برکت سال» دوعادان سورا یئمیه باشلایب گنججه نی دئییب گولوب ای له نرلر.

چیلله گونو نیشانلی لار، آداخلی لارینا خونچا یوللویارلار و بوتون دوست - قوهوم لار خونچالاری حاضر یلاماقدان کمک لیک ائده رلر. هر خونچا عبارتدیر بیر بولوت یاخشی شیرنی، بیر بولوت پرتقال، بیر بولوت آلمانا، بیر بولوت نار، بیر دانا آینا ایله ایکی طاقه یاخشی پارچا و چادیرالیق ایله کؤنک لیک دن. بونلاری دامادین یاخین دوست و قوهوم لاری گلینه یوللایارلار. دامادین اؤزوده مخصوص بیر خونچا توتوب بیر ایکی قواره یاخشی پارچا و قیزیل قولباق یا قیزیل بویونباغی ایله بیر لیکده یوللایار. بیر مئجمه ئی ایسه شام تداروکی گۆره رلر کی عبارتدی ایکی- اوچ بولوت پیلوو ایکی- اوچ دانا قیزارلانمیش تویوق.

چیلله آخشامی دامادین یاخین قوهوملاری آروادلی اوشاقلی بیر یثره ییغیشیب میوه و شیرینی یئدیک دن سونرا چالیب اوخوماقلا دلخوشلوق ائدهرلر. گون باتانا یاخین خونچالاری حامبال لارین باشینا قویوب ایکی آرواد ایله بر لیکه گلین گيله یوللایارلار. خونچا گنیره نلرین شردانا و زحمت یانالاری گلین یین عائله سی طرفیندن وئریله ر و خانیملاردا خونچالاری تحویل وئردیک دن سونرا «موبارک اولسون» دئییب قاییدارلار. خونچالارین سایسی دولتلی لر آراسیندا اون بش دن آز و قیرخ دان چوخ اولماز کی ائوه یئتیرجک قوهوم قونشو مبارک اولسونا گلیب شیرینی و میوه لردن یییه رلر. اُرلیک قیزلار و سوبای اوغلانلار کی گؤیول لریندن ائولی لیک کئچیر چیلله گنجه سی فال آچارلار و گله جکده حیات یولداش لاری نین هانسی اخلاق و روحیه ده اولدوقلارینا خاطیر نیت ائدهرلر. بئله لیک له کی نارین باشینی ائله اهمال و یوموشاقلیق لا کسرلر کی ناردانا لارینا توخونمایا. توخونورسایینی دن نیت ائتمه لی و نار کسمه لی دیلر. سونرا ناری دادارلار کی شیرین اولورسا دئیهرلر گله جکده کی اُر یا آرواد لاری گولش قباق و گولر اوزلو اولاجاق. تورش اولسادئیهرلر: «وای گونوموزه کی اُر یا آروادیمیز قاش قاباقلی اولاجاق».

تبریز:

تبریز ده چیلله گنجه سی یئددی جوره میوه یییه رلر و اینام لاری وار کی بو ایش باعث اولار یایی ترله مه یه لر و یانقین اولمایالار. میوه لری یییه ندن سورا دئییب گولوب ای لن مک باشلانار و میوه لرین قاییغینی و اونلارین پولوشونو آخان بیر سویا توکرلر. بو گنجه آنالار، او قیزلار کی اُر ائوینده دیلر چیلله لیک یوللایارلار. یئددی جوره میوه یوللاماقلا بیر لیکه پیلو و خوروش و تی یه پارچادا یوللاتار.

دامادلار، نشانلی لارینا و یاخین قوهوم لاردا بیر- بیرلرینه میوه، یئمه لی و باشقا تحفه لر یوللایارلار. کئچمیش لرده چیلله نین ایلک گونونده، جماعت یوخودان آییلارکن آرواد

اوشاقلا بیرلیکده شههرین قیراغیندا کی گندوولارا ساری گندهردیلر. بو یئره یئتردیکده، قئیچی نن دیرناقلا رینی توتاراق، ساچلاریندان بیر آز کسب یونگولله ده رکن دئیهردیلر: «آغیرلیغیمیز بوردا قالسین» سونرا اؤزلری ایله گئیردیک لری قابدا بیر آز سو گؤتوروب آپارایدیلار. اعتقادلاری وارایدی کی گندوون سویو سئحیر- جادونو باطل ائدهر و دویونه دوشن ایشلری آچا. مثلاً اگر بیر قیز ایسته یه ایدی بختی آچیلار گرک کی یوینمامیش دان اول، بوسودان باشینا تۆکه ایدی و بیر توکان چی کی موشری سیز ایدی و ایشی کاساد ایدی آزجا او سودان توکانین قاباغینا سپردی لر کی موشری سی چوخالا.

علمدار:

علمداردا ادئیهرلر کی اگر چیلله گنجه سینده مراسیم توتماسان اوایل برکت سیز اولار و قیتلیق اولارکن جماعت چئشیدلی ناخوشلوق لار توتوب بدبخت چی لی یه دوشرلر و آلاهیین غضبی اونلاری توتار.

چیلله گنجه سی فقط قاریزا ایله قوغون یئهرلر کی بوقارپیز و قوغون لاری یایدان آلیب سرین بیر یئرده سامان ایچینده ساخلایارلار کی چیلله گنجه سی یئهرلر. بیر سیرا جماعت آرمود، هیوا و ناردالارلار.

تکاب:

تکاب دا چیلله گنجه سینین جشن توتوب نار، آلمار، آجیل و قارییز یئهرلر و اعتقادلاری وارکی اگر بو گنجه قارییز یئهرلر یابین ایستی سی اونلاری اذبت ائله مز: بو گنجه کیمسه گرک ائودن انئشی یه چیخمایا و سُفَرده اولمایا کی گلن ایله جان سُفَرده اولار.

هابئله چیلله گنجه سینده بوغدا قاووروب دامار سره لر و اعتقادلاری وارکی بو ایش ایله گلن ایل لری برکت لی اولار. قیز گلین لر بو گنجه نی اُللرینه حنا قویوب سحره جان آییق

قالارلار. شام خۆره کک لری ده قوروت آشی اولار کی نوخودا یله پننجر دن دوزه لهر و آدینا «کاجی» دئیهرلر.

جوانلار و اونلار کی آداخلی دیلار، نیشانی لاری نین دامینا چیخیب بالاجاییر دوه جیگی آشای سالایارلار. دوه جیگی باهالی پارچالاردان دوزه لده رلر و آشای سالاماق ایچون باشینا بیرایپ باغلایارلار. ائو اهلی کی بو رسم ایله تانیش دیلار، دوه بئلینده اولان خورجوناییمه لی شئی لر دولدوروب دئیهرلر: «چک یوخاری آلاه مطلبوی وئرسین. سونرا باشقا تانیش داملارا چیخیب دوه جیک لری نی باجادان سالارکن دئیهرلر: «موتالی قیلی چیخدی. من من موتال دان آل چکمیشم موتال مندن آل چکمیر». ائو ییه سی بیر آز شیرنی خورجوناییمه لی یله یز: «گند آلاه ساخلا سین».

کیچیک چیلله یه گۆره بیر سیرا عادت لرده واردی کی دئیهرلر بوگون چیلله فلان ائوده دی. قالب شانسا اگر هاوا یاخچی اولسا دئیهرلر فلان کس گولر اوزلودی. هاوا سویوق و قار- بورانلی اولسا محله نین آداملاری او ائو صاحبینی آله سالیب دئیهرلر: «نه خبریندی بابام. بیر آز گول هاوا آچلسین».

خوی:

جماعت کاسیب دان دولتیله لازم بیلرلر کی بازاردان پشمک و حالوا آلیب ائوه آپارسینلار. چیلله یه گۆره بیر منجمه ئی حاضرلایارلار کی ایچینه پشمک، حالوا و قارپیز اولار. شامادا تویوق پیلو و یا پیلو و خوروش پیشیره لر. شامدان سورا ائوین بؤیوی ییمه لی لری بؤلوشدوروب اوتورارلار صؤحبه.

نیشانی قیزلارا یوللانیلان خونچادا اون ایکی بشقاب اولار. بو بشقاب لارا پشمک، میلاخ، جوربه جور حالوا، قارپیز، شیرنی و آیری- آیری میوه لر دوزوب اورتادا بیر بوخچا اولار کی خلعت دئیله ر و عبارتدیر گلین دونو نان قیزیل دان. قیز ائوی چوخ احتراملا خونچالاری قوناق اوتاقینا قویوب حامبالا انعام وئریب یولاسالارلار. سورا دوست تانیشا و

قوهوملارا خبر وئره لرکی خونچالاری گلیب گؤرسونلر. قوهوم قونشو خونچالاری گؤردوکده شادلیق ائده لر و اونون یئمه لی لریندن یئیپ دئیهرلر: «اؤلری آباد».

چیلله گئجه سینده اوقیزلاراکی تزه آر ائوینه گندیبلر، عائله لری طرفیندن چیلله لیک یوللار و عقیده بونادیر بئله لیکله چیلله نین آغزی شیرین اولوب قیش خوشلوق ایله کئچر. خونچالارا دوزولنه حالو لار اوج جورده اولار: ۱- چونجود حالواسی ۲- جه ویز حالواسی ۳- کنشیر حالواسی

«خوی» ون «پره» سینده، چیلله گئجه سی نیشانلی اوغلانلار آتا آنالاری له بیرلیکده آداخلی سی گیلله گندیب اؤزلری له بیر قوغوندا آپارارلار. قوغونو اوتا قین وسطینده بؤیوک بیر مئجمه ئی یه قویارلار. گلینین آتا آناسیندان باشقا آیری قوهوملاردا اولارلار. سونرا گلین پرده دالیندان انشی یه چیخیب سلام وئره رکن چوخ مؤدب حالدا بیر بوجاق دا ایله شر و واختی چاتارکن بیجاقی آله آلیب قوغونو دیلیم- دیلیم بؤلوب پایلایار.

رسم دیر کی قوغون بیر دیلیمینی کوچه قاپیسی نین آغزینا قویارلار تا یوخسول بیر آدم اونو گؤتوروب یئمک له ائوده کی اوغلان قیزلارین بختی آچیل و گلین ایله داماد قوشا قاری یالار. اوغلان آناسی بو آندا نیت ائده رکی اوغلو، آلدیق لاری گلینی بوشامایا. بو ائیلن سئویملی رسم لریندن بیری بودور کی هئچ کیشی گرک آروادینی بوشامایا. هابئله رسم دیر کی چیلله گئجه سی شریت دن پالتار آسالار. صوبح اذانی ناچان پالتارلار شریت دن دوشورسه، بو اینامدا اولارلار کی بو ایل قیشی سو یوق و قار- بورانلی اولاجاق و گرک کی ائیلن لرینی برکیدیپ پالتارلارینی چوخالدار.

چالديران (قره عینی):

چیلله گئجه سی قوهوم قونشولار بیر یئره ییغیشما قلا فال آچیب چیلله نی «بدر» ائله لر. بو مراسیم ده ائل طایفانین بوتون اوغلان قیزلاری و خانیم لاری شرکت ائده رکن. ائو صاحابی

فال توتماق دان قاباق، قوناقلارا قاوورقا و «هدیک» وئره. بوغدانی یویوب پیشیره رکن اونا بیر آز دوز و جويز ایچی قاتارلار کی هدیک دئیله. قاوورقادا ساج اوستونده قاوورلانمیش بوغدادیر. بونلاری یئدیکدن سونرا مراسیمه باشلایارلار. قیزلاردان بیرینی کی هامیدان اوتانجاق و باش آشای دیر سئچرلر کی گنده بولاقدان سو گتیره. سویا گتیدک ده یولدا گرک کیمسه ایله دانیشمایا، دؤنوب دالی یا باخمایا، آستیریب اؤسکورمه یه و سو قاینی یولدا یئر قویمایا و اگر بو ایشلردن بیرینی گؤرورسه، نیتی باطل اولار و گرک قایددا تزه دن باشلایا.

گتیریلن سویو باشقا بیر قاباتؤکوب ایکی ایی نه کی باشلارینا پاموق دولانیب دیر سویون ایچینه سالارلار. او ای نه کی باشینا چوخ پاموق دولانیب بیر اوغلان آدینا و او ای نه کی پاموقی آز دیر، بیر قیزین آدینا سویا سالینار. ایی نه لر سویون اوزه رینده بیر- بیرلرینه یایشیر سالار دئیهرلر کی بونلار بیر بیرلرین قسیمی دیر. اگر ایی نه لر بیر- بیرلرینه چاتماسالار دئیهرلر هره سینین قسیمی آیری دیر. بو فالی بؤیوک چیلله نین اونونجو گئجه سینده یاداکیچیک چیلله نین اول گئجه سینده توتارلار.

باشقا بیر فالدا وار کی اونا مؤهره فالی یا کوپه سالماق دئیهرلر. بولاقدان گتیریلن سویون اوزه رینه اؤرتوک چکرلر و اؤز گه دن گیزلی هره اؤز اوره یینده نیت ائده رکن سویا بیر مؤهره یا مینجیق سالار.

سونرا بیر قیز جیغاز آلینی سویا سالیب مینجیق یا مؤهره لری بیر- بیر چیخارارکن بیر ماهنی یا بایاتی دا دیله گتیره. سؤزونو دیشیب قورتاردیقدا، آلینی آچیب او وجوندا کی مؤهره نی گؤرسه در. مؤهره صاحبی، اوخونان ماهنی یا بایاتی دان اؤز نیتی نه گؤره تعبیر ائده ر. مثلاً بیر قیز کی نیت ائدیب تتر لیکله اره گنده جک یایوخ، بو ماهنی اوخونورسا سئوینجک اولار:

دورموشدی چایدا گلین

آلینده بایدا گلین

آچیلان آیدا گلین

آللاه مورادین وئرسین

یا اگر بیر قوجا خانیم نیت ائنده کی اؤلنه جان اونا مشهد، کربلا و مکه زیارتی قسمت اولاجاق یا یوخ بو بایاتی دئییلیرسه اوره ک دن بیر آه چکب کدرله نر:

گؤزون قالدی گؤزومده تاب قالمادی دیزیمده
گؤیول ایستیر آل یتمیر حسرت قالدی گؤزومده

ماکو:

ماکو و اونون کندلرینده ایسه، ائل ایچره فال توتماق مرسوم دور آما بو ایشی کیچیک چیلله نین آخیر گنجه سی گوره لر. بیر نفری بولاغ باشینا یوللایارلار کی گنبد سوگتیره و گنبد گلنه جان گولمه یه، دانیشماغا و دالی یا چؤنوب باخماغا حق یوخدی. سوو گتیردیک ده اونو بیر قابا تۆکوب ایکی دانا پامبوغ لا سرینمیش ایی نه نی سویا سالارلار. بو ایی نه لر بیر- بیر لرینه چاتیر سالار او آدم کی ایی نه لری سویا آتیب دی سئوگی سینه قوووشاییله ر یوخسا، سئوگی سی اؤزگه یه قیسمت اولار. بو ایشی گنجه نین سونوناجان نوبت ایله تکرار ائنده لر و بیرلیکده بو شعرلری اوخویارلار:

آی چیلله چیلله قارداش آتین قمچی له قارداش
بیر گل دین دانیشمادیخ قلییم آچیل قارداش

اورمیه:

چیلله گنجه سینی اورمیله لی لر جشن توتوب شادلیق ائنده لر. قوغون قارپیز یئمک ده بیر عادت کیمی مرسوم دور. قارپیز ییهرلر کی گلن ایلی ساغلام یاشایالار. قوغون قارپیزدان باشقا فصلین یئمیش لری، گولابلی پشمک جویز حالواسی و میلخ دا مجلس لرینده اولار. بونا گؤره ده حالو ساتان توکانلارین قاباغی اوقدر قالابلیق اولار کی ایی نه سالماقا یئر اولماز. جویز

حالواسی عبارتدیر دوشاب ایله جويز ایچیندن. دوشابی اوقدر قاینادار لار کی برکیه و صورنا اونا قند جوهری آرتیرارلار کی رنگی آغارا.

اونو بیر تاختانین اوستونه قویوب دؤیه ج ایله تاپدارلار. اونو تاپدادیقجا، اوزونه جويز ایچی سپهرلر و بوایشی اوقدر گؤره لر کی بیر برک و آغ حالوا کی ایچی دولودی جويز ایله آله گلر. قیشین سویوغوندا بو حالوا آدمی بیر پارچا اود ائله.

جويز حالواسیندان باشقا، کنشیر حالواسی دا پیشیره لر کی کنشیری رنده لهیب اجاق اوسته قویارلار کی اؤز سویو ایله پیش سین. سورا اوستونه دوشاب تۆکوب وارگوج ایله قاینادارلار کی شیر کیشیرین جانینا یاتیب برکیه. اوجاقدان گۆتوردو کده اوووج- اوووج جويز ایچی اونا آرتیریب قارشیدیرارلار. قالب سویودوقدان سورا یئمه لی بیر حالوا اولور.

کئچمیش لرده چیلله گنجه سی کورسونون دؤوره سینه ییغیشیب گنجه یاریسینا جان دیشب گولوب صؤجت له شردیلر. شاما دا پیلو و یا کوفته پیشی ره ردیلر و شامی یتدیک دن سورا، منجمه نی یه دوزدوک لری یئمه لی لری آرایا قویوب قورتولونجا یئهردیلر.

چیلله گونو نیشانلی اوغلانلار، نیشانلی لارینا چیلله لیک یوللایارلار و گنجه نی قوهوملار بیر یئره ییغیشارکن آغا- خانیم لار بیر- بیرلریندن آیری قووال چالیب ای له نرلر. اورمولو لار دئیهرلر کی کیچیک چیلله بؤیوک چیلله دن سویوق اولار. نییه کی کیچیک چیلله گلمه میشدن آند ایچر کی «ائله سوووخ اولاجه یم اوشاخلاری بشیکده قورو دام».

کیچیک چیلله نین آخیرلاری داوارلارین دوغوم واختی و پیشیک لرین میروولانمالاری دیر و اسفند آبی- نین بایرام آبی اولدوغونا گؤره، یاغان قارلارا چئشیدلی آدلار وئریله رکی اونلار موشولوقچی قار، بیلدیرچین قاری، قار قار قاری، سرچه قاری و چرشنه قاری دئیهرلر. بو قارلار بیر سیرا قارلاردیلار کی دواملاری آزدی و اریدیکجه قاباکی قارلاری دا اؤزلری له اریده لر و ائل ایچره قاریئین آدلانارلار.

اسفندین اورتالاریندا بیر جورہ بولبول تاپیلارکی اونا «چیخ یازا» دئیهرلر و باهارین موشتولوقچوسودور. بولبول اوخودوقجا «چیخ یازا» دئیهر و چیخ یازا گلنده حاجی لئی لک لرین باهارین گل دیسیندن خبری اولوب سولارا ایشهرکن سولاری قیزدیرار.

میان دو آب:

میان دو آب را چیلله یه بیر ایکی هفته قالان، آروادلار ائوین هیسین آلیب سلقه سهمان ائده رلر. نیه کی ایکی چیلله آراسی ائولری تۆکمزلر و دئیهرلر: «چیلله نی سیندیر ماریخ» چیلله گئجه سی یاخشی شام پیشیریب یئدیک دن سورا، قاریز و حالو ادا آریا چیخار و معتقدیلر کی شیرین یئمک له چیلله هاوانی سویودماز و جماعتی اذیت ائتمز. گئجه یاتاندا دا آینایا باخیب یاتارلار. چیلله نین آخیر گونو خانیملار حالو پیشیریب دئیهرلر: «ایندی که قیش بیزیم ائویمیزدن چیخیب گنده جک قوی آغزی شیرین گئتسین او گونون آخشام چاغی سی دا اودیاندیریب اوستوندن آتیلار کن دئیهرلر: «چیلله قوودی، چیلله قوودی، سحر مینجیق، سحر مینجیق»

میان دو آب خلقی ایکی چیلله نی قارداش بیلرلر. بؤیوک چیلله نی بؤیوک قارداش و کیچیک چیلله نی کیچیک قارداش. اسفند آیی نین ۱۰ گون اولینه ده چیلله بئچه دئیهرلر.

موند:

مونده بؤیوک چیلله نین اولینده سایاچی لار یولادوشوب قاپی - قاپی گزه رلر. سایاچی لار شرعوشوب چئشیدلی مضمونلارلا خلقی تعریف له ییب گولدوره رلر. سایاچی نین بیر دانا تورباسی، ایکی دانه نه یی و آل نه وئریم اسکی بیر پالتاری اولار.

مردین جماعتی سایاچی لارین کلمه سینی اوغورلو بیلرلر و گاهدان ایسه، اوشاقلارینی گؤرسه دیب دئیهرلر بونا تعریف ده. سایاچی نین دوزلو ایش لریندن بیر، دئینگن

آروادلاری یانسیلاماق و اونلارین حاققیندا مزه‌لی و گولمه‌لی سؤزلر قوشماق دیرکی بویول
ایله خلقی گولدوروب پول آلارلار.

کوسا گلین مراسیمی

قدیم زمانلاردان قالمیش بیر ناغیلا گۆره حضرت موسی، شعبین یانیندا چوبانلیق ائتدیکده بایراما آللی گون قالان، قویونلارا باش چکر کن گۆرورکی هامیسی ائکیز دوغوبلار. ائوه قایدیب خانیمینا موشتولوق وئره رکن او قدر سئوینجک اولورکی آز قالیر قول قاناد آچسین. کوسا گلین مراسیمی ده کی ایندی لیکده «بهر» ده و آذربایجانین باشقا یئرلرینده مرسوم دور بو ناغیل ایله ایلگی لی دیر. ها بئله آذربایجاندا قیش فصلی نین قارلی بورانلی اولدوغونا گۆره، سورونون داغدا داشدا یاییلماسی مومکون دئیل و مال دا وارلار هامیسی «کوم» لاردادیلار و چوبانلار دا بئکار قالاراق گلیرلری اولمور. چوبانلاردا بو آرادا بیر ایش گۆرمه لی دیر کی معاش لارینی تأمین ائتسین لر و اودورکی بؤیوک چیلله قورتولا قورتولدا باشلایارلار کوسا چبخارتماغاک ییغدیقلاری آذوقه ایله، قیشی کنچینه بیلسین لر.

مال حیوان صاحبیلاری دا، کوسانین قدیمینی برکت لی بیلیب اوغورلو سایارلار و اعتقادلاری وارکی کیمسه کوسایا دولاشا و سونرا محبت ائدیپ راضی یولاسالا، گلهجه یی خوش اولار.

کوسا گلین مراسیمی نین واختی، بؤیوک چیلله نین آخیرلاری و یا کیچیک چیلله نین اول لری دیر کی نوروز بایرامینا آللی یا آللی بئش گون قالان باشلانار.

نئجه گون قاباقدان چوبانلار توپلاشیب هره بیر پول قویارکی شریک لی یه نار یا پرتقال آلسین لار. سونرا نئچه سی مأمور اولارکی بو میوه لری قاپی- قاپی پایلا سین لار. میوه نی چوبانلاردان آلان ائو اهلی ده قایدیب سئوینجک دئیر:

«موشتولوق کی کوسابو گونلر گله جک» ائوده کی لرده «خوش گله جک» دئیر لر.

جماعت بو میوه لره «کوسا پایو» دئیر لر و اعتقاد بونا دیر کی کوسا پایی گلن ایلین خئیر برکتی دیر. ائو اهلی ییغیشارکن کوسا پایینی دلیم- دلیم ائدیپ هره یه بیر پای وئره لر. سونرا هره

اؤز گوجونه گۆره کیشمیش، اون، دوگو، لپه، نوخود، مرجومک، ساری یاغ، سوغان، قوورما، یارما، ایی ده، چۆره ک و یا پول قیراغا قویارکی کوسایا وئرسین لر.

کوسا گلین دستهسی و پالتارلار

کوسا دستهسی بشش آلتی چوباندان دوزهلهرکی اونلارین سایسی کندن کنده فرق ائدهر. مراسیمی نه قدر اؤنملی و مفصل توتسالار، او قدرده آداملارین ساین آرتار.

«خلخال» ین کیوی سینده داوارا گئندن چوبان «گلین» قیلیغنا دوشرکن ینددی قلمدن بئزه نیب آدینا «صنم» دئیهرلر. صنم اوزون بیر ایپک دون گئیهرکی تومان آدلانار و بیر یایلیق باغلایارکی دابانی نین اوجوناجان اونون ایپلری تئل- تئل ساللاناتار. اوزونده ده بیر تور سالار کی گؤزلری نین اوستونه جان توتار و آینه بیر چووالدوز آلارکی اونا دولاشان و ایگهشن اوشاقلاری قووالاسین.

مالا گئندن چوبان دا «کوسا» قیلیغنا دوشرکی گلین ین اری ساییلار. کوسا کؤهنه پالتار گئیهر و کنجهدن یا گئچی دری سیندن بیر پاپاق قویارکی بوینوناجان توتار. پاپاقا ایکی دانا بورنوز تاخار و ایکی یئردن گؤزجه دلهرکی قاباغی گؤرسون. بئینه ده بیر کمر باغلار کی نچه یئردن اوانزنیقروو آسار. بیر آینه آغاجدان قیلینج آلیب او بیر آینه ده چوماق یا زنجیر آلار.

«تکاب» دا آمما کوسانین اوزو پاپاق آلتیندا گیزله نمز و آغ یون دن اوزون بیر ساققال جورله ییب بورنوز عوضینه پاپاقا ایکی دانا سوپورگه باغلایار. بیر اینک قویروغودا دالدان پالتار لارینا تیکهر و اگر هاوا چوخ سویوق اولماسا قیچ قولونو چیرمالایب قارا یاخار. اؤزونولاپ آرتیق دئوه اوخشاتماق ایچون ده کورهینه پارچا تیخیب «کوما» یا کوششک چیخاردار.

گئچی اوتاران و بیزو و گئندن لرده زیرنا بالابان گؤتوروب چالا- چالا یولا دوشهرلر. ایکی نفرده تورباچی سئچه رلر کی خلق دن آلدیقلاری هدیه لری، داشی یا بیلسین لر. ائو- ائو دولانارکن چوماق، زنجیر یا قیلینج ایله کوسا قابینی برکدن چالار و اوینا- اوینا ائوه

گیره لرلر. ائوده کی لر سیئونجک حالدا کوسانی دؤروره لرلر و اوشاقلار اوینا قوشولارکن
قیامت قوپاردارلار. کوسا، گلین و یانچی لار، چالیب اوینایارکن بو شعرلری ایسه اوخویارلار.

کوسا گلیر هاوادلان	دونی وار یئل قاوادلان
کوسانین پایون گتیر	خانیم ائوین آبادان
جانیم قره باشی قویون	قارلی داغلار آش قویون
اوج گون اوج گنجه کنچهر	کوسایا یولداش قویون
تکابین یولقوج آغاج کندینده بونلاری اوخویارلار:	

سورونون گؤزی قویون	دولان گل دوزی قویون
ایل ده ائکیز گتیریب	یؤیوندور ییزی قویون

داغلاردان اندی قویون	دولاشدی بندی قویون
سود قیماغی بول ائله	سؤیوندور کندی قویون

جانیم اوقاطار گنچی	قایادا یاتار گنچی
قیش ساووقی گلنده	بالانی آتار گنچی

آی جانیم خاللی گنچی	ممه سی باللی گنچی
اوجا قایا باشیندا	بسلی ییب دی یال گنچی

قویون باخار داغلار	سئل تک آخار داغلارا
آراندا اولان سوری	یایدا چیخار داغلارا

کیچیک - کیچیک چیشلر	یاوشانین باشین دیشلر
گندهر داغلاری گزر	گلر آراندا قیشلار

کوسا گلیری گۆرین
او آلاقره قوزونی

سلام وئیری آلین
کوسا یا بیر پای وئیرین

جانیم باهارلار گۆردوم
چوبان داغدان اننده

نه تامارزیلار گۆردوم
چوخلی قوزولار گۆردوم

یئرین داغ اولسون چوبان
سورونی یاخچی ساخلا

کشفین چاغ اولسون چوبان
اوزون آغ اولسون چوبان

کوسا گلیر هاوادان
کوسانین پایین گتیر

سققلی یئل قاوادان
خانیم ائوین آبادان

آی جانیم آغ باش قویون
یاغیندان پیلوو اولار

قارلی داغلار آش قویون
قویروغوندان آش قویون

آی جانیم شیشک قویون
بولامانی تئر یئتیر

یونون بیر دؤشک قویون
آغلاشیر اوشاق قویون

آی جانیم خاللی قویون
سوری داغدان گلنده

ممه سی باللی قویون
توتاراق یاللی قویون

کوسا یاخچی کوسادی
اونون گۆزل سۆزلری

یئری یوردی قیادی
یاتانناری اویادی

قویونون اوچی گلدی ی

دولانندی کؤچی گلدی

سورونون قاباغیندا بیر آلا گنجی گلدی

قویونون یوزی گلدی دولاندی دوزی گلدی
چوبانین قوجاغیندا بیر املیک قوزی گلدی

داغلاری دره لری داشلاری بره لری
اوتورون قویون ساغین چوخ اولسون کره لری

آی جانیم قویون آغی دولاندی گلدی داغی
قیرتار قره قباغی ایچر سرین بولاغی

آی جانیم قویون آغی دولاندی گلدی داغی
چوبانا چاریخ باغی قیزلارا جهیز باغی
«خلخال» ین گیوی سینده «گلین» دی کی شعرلری اوخویار و بئله دئیهر:
خالا- خالا دور ایندی یوک دیبینه سوز ایندی
چؤمچهنی دولدور ایندی آلاه بالون ساخلا سین

بیزی یولاسال ایندی

کوسا شعرلری اوخویارکن گولمه لی ایشلر گوروب او یون چیخاردار و پای لارینی آلما
یانجا دسته ائودن چیخیب گئتمز. مثلاً «ابه ر» ده کوسا حه یه تی آلت ویرار اوست چیخار و نه
وئریم شئی لری قیلینج ایله تاپداییب سیندیرار. «تکاب» ین یولقون آغاج کندینده «گلین»
آرودالار ایچینه گئدیب اونلاردان ایی نه ایله سانجاق آلا ر «خلخال» ین کیوی سینده اگر
کوسایا وئری لن پائین ایچینه ساری یاغ اولماسا، کوسا ائودن چیخیب گئتمز. نییه کی ائو
صاحبی گرک بئله لیکله کوسایا بوغ یاغی وئره و وئردیکلری ساری یاغ دا دادیملیق یوخ
بلکه دویوملوق اولار.

«تکاب» دا نیرقیز و برک آدمالاردان بیرزاد چیخارتماق ایچون، کوسا اؤزونو اؤلومه ویرار و پای آلمایانجا دیرلمهز. کوسا، پائینا چاتدیقدا بیر داها دا اوینایار و دوعا ائدهرکن ائودن چیخار. «خلخال» ین کیوی سینده کوسا دوعا ائدیگ ده بو سؤزلری دئیه: «آلا ایؤوه فرش وئرسین. یوز ایل بو ایل لردن سیزه قسمت ائله سین».

کوسا دستهسی بیر ائودن چیخیب اویری ائوه گئتدیگده، جماعت بؤیوک دن کیچی به قدر، کوسانی قار گولله سینه توتارلار. نییه کی بئله لیک له ایسته ییلر قیشی، کوسانین دستهسی ایله بیرلیگده کئندن قووسونلار.

بیر سیرا جماعتده ایشی شوخلوق دان کئنجیره لر وارگوج ایله کوسانی قار گوللهسی له تاپداییب اینجیده لر. کوسا اونلاری قووالار و توتارسا، چوماق ایله نه یییب سن تورشلو آش. آلیندن گلنه جان ویرار و چووالدوزایله اونلاری قووالار. بئله لیک له بو مراسیم ادامه تاپار و آخیردا هر نه ییغیشا آرالاریندا بؤلرلر.

اینام و عقیده لر

«بهر» ده اوغلان لاری اولمایانلار، نذر ائده لر کی اگر اوغول صاحبی اولسالار، کوسا گلنده اوشاقی اونون تورباسیناسالار. نذرلری قبول اولورسا، بو ایشی گؤروب کوسا توربانی چیی نینده دولاندرار و اوشاقین آناسی بیر تیبه پالتار وئرمه یینجه، اوشاقی یثره قویماز. شایدده ائله بو ناگؤره دیرکی او شاقلار بؤیودوکده جویز، قار و کسکک آتماقلا بو ایشین عوضینی کوسادان آچارلار.

«خلخال» ین کیوی سینده خلقلین اعتقادی بودیرکی کوسانین گلمهسی، ائوین غم- غوصه سینی ییغیشیدیریب آپارار و قاباغا گلن ایل شادلیق و خوشلوق ایله کئچر. هابئله سونکی ایلده قوراقلیق و قیتلیق دان خبر اولماز.

کوسایا ایگه شممک و اونون دسته سینی آله سالیب اونلاری جین لت مک ده اوندان اؤتری دورکی دئیهرلر: «کوسا یا دولاشسان عاقیبه تین خیر اولار».

قاریاغا- یاغمایا کوسا گلین مراسیمی توتولار و جماعت بو اینام دا دیلارکی کوسا گلین مراسیمی توتولسا داوارلار بلادن قورتولارلار و گله جک لری قضا قدر سیز اولار.

«ابهـر» ده کوسالار کندین آغاسی یا وار دولتی سینی ائوینه گئندنه، لاپ باش دا گلین گیرهـر و گیردیکده اؤزونو گیزله دیب گؤزدن ایتهر. سونرا کوسا گیریب اونون هاردا اولدوسونو سوروشار. آمما گلین دن کی خبر اولماز کوسا اؤزونو یثره ووروب اؤلهـر. ائو ییهـسی کی قاباقدان بیلیر کوسا گله جک دی، اونا بیر دست پالتار حاضیرلاییب ساخلار و کوسا اؤلهـرکن، کفن عوضی اونا وئرهـر.

گاهدان ایسه، کوسا یا پول وئرهـرلر کی کفن پولو دئیهرلر. کوسا پایینا چاتارکن، گلین ده تاییلار و دسته ایله بیر لیکده ائودن چیخارلار.

کوسا ائوه گیرهـرکن بو سؤزلری دئیهر: «ئیراما اللی گون قالیر، کوسانین پایین گتیر، پارالاما بوتون گتیر». یادا بو شعرلری اوخویار:

قوزو قوزو گلدی قوزو	قیرمیزی قوزو گلدی
بیراما اللی گون قالموش	قیرمیزی قوزو گلدی
آی صنم، دئدهـم	ننهـم سنه قوربان صنم
آی صنم، جان صنم	منه سنه قربان صنم

کوسا مراسیمی

زنجان و آذربایجانین باشقا شهرلرینده «کوسا گلین» ین تایى بیر عادت و عنعنه ده وارکی «کوسا» مراسیمی آدلانار. خرم دره‌لی لر اونا «آغ کوسا، قارا کوسا» دئیهرلر و اعتقادلاری وارکی بو رسم «حضرت ابراهیم خلیل الله» ین زامانیندان قالیبدی

کوسا چیخارتماقین واختی یثردن یثره فرق ائدیر. «تکاب» ین «زره‌شوران» ین دا دی آیینین اول لربنده، «خوی» دا قیرخ- اوتوز گون نوروز بایرامینا قالان، خرم دره ده قیرخ گون نوروز بایرامینا قالاندان چرشنبه سوری یه جان، «ابهر» ین «شناط» ماحالیندا آللی گون نوروزا قالان و «پلدشت» ده چار- چارلاردا بو مراسیمه باشلایارلار. بو مراسیمی دولانديران لار بشش نفر دیلر آغ کوسا، قارا کوسا، صنم، دول چالان و تورباچی.

آغ کوسا، گئن بول بیر تومان گئیب بیر جوت یون جوراب آیاغینا تاخار و تومانی نین آغزینی چیرمالاییب جورابینا سوخارکن جوراب باغی له برک- برک برکیتیر.

آغ گئچی نین دریسیندن باشینا بیر بؤرک قویارکی کوسا بؤرکی دئیهرلر و آئینه ده بیر چوماق آلار. نئچه دانا زینقیروو دا کمریندن آسیب دبه شدیکجه سسله نر. آغ یون دن یا آغ آتین توکوندن ده قالین بیر بوغ قویار. بعضی یثرلرده چوماق عوضی، کوسا آئینه بیر اوزون سوموک آلار.

قارا کوسادا آغ کوسا کیمی پالتار گئیه ر آمما بؤرکونون رنگی و قیلیغی باشقا جورده اولار. اونون بؤرکی قارا گئچی نین دریسیندن دوزه لر و بیر جورده تیکرلر کی اوچ یثردن دلی بی اولار. باشا قویدوقدا بوتون اوز گؤزونو بوینونا جان توتار، آنجاق گؤزلری نین قاباغی و آغزی نین اؤنو آچیق اولارکی گؤروب دانیشا بیله.

صنم کی دستەنین گلینی دیر، یئنی جه بویا باشا چاتمیش بیر اوغلان دیرکی سلقه سهمانلی بیر آرواد پالتاری گئیهر. تومان کؤنیگی دابانی نین اوجوناجان ساللانا و بیر یایلیق باغلایارکی دسمال ایله باشی نین دؤوره سینده دویونله نر. گاهدان ایسه تانینماق ایچون بیر تور اؤرتوک ده اوزونه سالار. «دول چالان» دا دستەنین سازچی سی دیر و بؤیوک بیر توی یاقاوال گؤتوروب چالار. سازچی لارین سایب آرتیرسا، آیری بیر موسیقی آلت لری ده چالینار. تورباچی بؤیوک بیر تلیس یا چووال گؤتوره رکن ائولردن ییغیلیمیش هدیه لری توربایا دولدوروب مراسیم قورتولدوقدان سونرا، دستە آداملاری ایچره بؤلهر. کوسا دستەسی سحر آچیلارکن یولا دوشوب ائو- ائو گره ر. قاپیلارا یئتیره رکن تویچو تویی سسلن دیره رکی ائو صاحابی نین خبری اولسون. ائو صاحابی نین ایذنی له ایچری گیریپ سازچی نین چالیدیقی هاوا ایله صنم له کوسا باشلایارلار اویناماقا. دستە دن بیرده باشلایار گولمه لی شعرلر اوخوماقا. مثلاً خرم دره نین «هیدج» ین ده بو شعرلری اوخویارلار:

کوسا کوسا هاندان گلر

یولی قویار دامدان گلر

بئچارا قالدی کوسا

کفن سیز اؤلدی کوسا

آفتافا دلیک سوتوماز

بئچارا قالدی کوسا

کفن سیز اؤلدی کوسا

آفتافا دلیک سو دورماز

بئچارا قالدی کوسا

کفن سیز اؤلدی کوسا

«پلدشت» ده ایسه بو شعرلری اوخویارلار:

کوسام اؤلمک ددهدی

گۆزلری چۆلمک ددهدی

بیر قارنیان بیر قوجا

مالینی بۆلمک ددهدی

شعرلر اوخوندوقدان سونرا، آغ کوسا ایله قره کوسا او یون بئزه یب ائو صاحبنا آنلادارلار کی گنتمک واختی دی و پایلارینی ایستیرلر.

«ابهـر» ین «شناط» ین دا او یون کی بورا چاتدی، قارا کوسا ال آیاق ائدی ب صنمی آغ کوسا گۆرمه دن آپاریب گیزله در. آغ کوسا اوینایا- اوینایا بیردن گۆره کی صنم یوخدور. قارا کوسادان اونون هاردا اولدوسونو سوروشار آما جاواب آلاماز. صنمی هارایلایار. «آی صنم! ددهم! ننهـم!» بیرسس ائشیدمه دن باشلایار قارا کوسا ایله ساواشماغا. چوماق لارینی بیر- بیرینه چالیب حیة تین دؤورسینده فیرلانارلار. سازچی آرایا گیریپ دئیهر: «صنمی تاپمیشام آغ کوسا دئیهر: «هاردا ایدی؟» جاواب ائشیده ر: «ائو ییه سی نین اوغلو اوغورلامیشدی!» آغ کوسا ائو صاحبینی جرمله لی یرو دئیهر: «گرک بوقدر کیشمیش، اوقدر چۆره ک و بیر آزدا چای قند وئره سیز!»

ائو صاحبی کی قاباغدان بیلیرنه ایشلر اولاجاق، حاضیرلاردقی شئی لری جرمه عوضی کوسایا وئره ر. بو آندا صنم ده تاپیلیب گلر و چالیب اوخوماقلا ائودن چیخارلار. «ابهـر» ین «شناط» یندا بو اینام دادیلار کی کوسا رسمی ائوین درد- غمین ییغیشدیریب آپارار و یئرینه شادلیق گتیره ر.

آذربایجان دا خیدیرنبی مراسیمی

آذربایجان ائل عادت و عنعنه لریندن ساییلان خیدیرنبی یا خضر نبی مراسیمی، ائل ایچره بیر بایرام کیمی مرسوم دور. بو مراسیم ایکی چیلله آراسی باشلانیب بیتیر و بنله لیکله خضر حضرت لریندن اوغورلو و خوش گله جک ایچون یاردیم دیله نیر.

اردیبل جماعتی چار- چارا یعنی کیچیک چیلله نین سون دؤرد گونونه و بؤیوک چیلله نین دورد گون اولینه «کورواوغلو» یا «خیدیرنبی» دئیهرلر و اعتقاد بونادیرکی چار- چاردا قیشین شدتلی سویوق لاری آزالیر و تورپاغین جانینا ایستی گلیب سولار قیزیشیر. خیدیرنبی مراسیمی نین باشلانماسی دا بوگونلره عاید دیر و اوقادین لار بو ایشین قاباغینا دوشهرلر کی بیر حاجت یا آل چاتماز ایستک لری واردی. اوشاقلاری اولمایانلار، اوشاقی اولوب قالمایانلار و اوغلان اوشاقی آرزو لایانلار خیدیرنبی مراسیمی نی توتماق ایچون نذر انده لر و اگر حاجت لری یئرینه ییئرلن سن بو ایشی گؤره لرلر. هر دن ایسه خیدیرنبی مراسیمی نی توتارلارکی گله جک ده مطلب و ایستک لرینه قاووشموش اولسونلار. قاپی- قونشودان و قوهوم قبیله دن ییغیشیب هره اؤز وارینا گؤره بوغدا، آرپا، داری، مکه، چه دنه، قارپیز و قوغون

توخومی، نخود، چونجود، مرجومک، لوبیا، گونه باخان توخومی و بیر آزدا گشنیز توخومی وئره لرلر تا «قاووت» جورله یه لر. اونلاری قووردودوقدان سونرا، آل دییرمانی له اویودوب آله یه لرلر و بیر تشته تۆکرلر. تمیز و خلوت بیر اوتاق دا ایسه آغ یا قیرمیزی بیر شالی سفره کیمی آچارلار. تشتی شالین اوزه رینه قویوب اونون دؤورده سینده رنگلی شاملار یاندرارلار. آفتافا له ین، آینا، داراق، بیر جیلد قرآن کریم و تمیز بیر سجاده نین سفره یه دوزمه یینی ده اونو تمالار.

نذر صاحیبی قوناق لیق وئریب قوناقلار شامی یئدیگ دن سونرا، دئییب گولوب ای له نرلر و ائولرینه قاییداندا هامی لیقلا تشتی قویان اوتاقا گئده لرلر و هره بیر او ووج قاووت دان گؤتوروب اوره یینده کی حاجتی حضرت خضر دن یاردیم ایسته مک ایچون دیله گیتره لرلر. سونرا اوتاغین قاپیسینی باغلا ییب کیمسه نی اورا قویما زلار. جماعت معتقدیرلر کی گنجه یاریسی حضرت خضر او اوتاقا گله جک و دستماز آلیب ناماز قیلاجاق. هم ده آلینی قاووت لارین اوستونه قویوب قامچی سیله بییر جیزیق سالیب گئنده جک.

سحر اولجاق ائو خانیمی حضرت خضرین آل یئرینی زیارت ائدیپ قاووتا بیر آز شکر یا دوشاب قاتار. سونرا قاب لارا چکیب قاپی - قاپی پایلایار. قابلاری بوشالیدیپ قایتاران قاپی - قونشودا یئرینه قند، شیرینی، یومورتا و یاپول قویوب دئیهرلر:

«پایوز چوخ اولسون. آلا له قبول ائله سین».

اردیبل لی لر ایچره بیر ناغیل دا وارکی دئیهرلر ایل لرین بیری ائو خانیم لاری قاووت جورله ین زامان، کوروا غلو بورانا دوشوب قاردا قویلاتار. آمما آلا له تعالی کور او غلونون یا خشی انسان اولدوغو ایچون، هاوانی قیزدیریپ قارلاری آریده ر. اونون ایستی نفسی ده قارلاردا بیر دئشیک آچیب یولدان کئچن لری اورایا چکهر. خلق ییغیشیب قارلاری آتارکن کوروا غلونودا دیری تاپارلار.

خلخال:

خلخالدا بهمن آیینین اونوندان بهمنین آخیرینا جان، پنجشنبه گنجهرلینی عزیز و محترم سایارلار و بوگونلرین خیدیرنبییه تعلقی اولدوغو ایچون، قورد قویماق یا قورد پایلاماق آدیله بیر مراسم توتارلار. بئله لیکله کی نذری اولان عائله لر ائوده اوجاق باشیندا شام یاندیرماقلا یئددی جوهره توخومو بیر-بیرینه قاتیب قوورارلار. سونرا اویودوب ایی ده انو ایله قاتارلار. پنجشنبه گونونه قوهوملاری شاما چاغیریب قوهوملاردا اؤزلری له شیرینی یا کله قند آپاراردلار. خانیملار کؤمک له شیب اونلاری آله رلر. سونرا دعا اوخویوب صلوات چؤووره رکن آله نمیش اونلاری آل دیمز بیر یئره قویارلار و اوستونه بیر شال چکرکن دؤوره سینه آینا، داراق، سو و بیر جیلد قرآن مجید دوزوب شاملاری یاندیرارلار. عقیده لر وارکی گنجهنی حضرت خضر گلیب قاووت لارا برکت وئره جک دیر.

بو ایشدن سونرا قیز- گلین لر توپلاشیب خانیم لارلا بیر لیکده باشلایارلار شادلیقا و دئییب گولمه یه و آیلن نجه دن سونرا هره اؤز ائوینه گئده ر.

صباحکی گون کی جمعه دیر ائو اهلی صوبح نامازینی قیلدیکدان سونرا، قاووت لاری بشقاب لارا قویوب تئروک ایچون قاپی- قاپی قوهوم تانیشا پایلایارلار....

خوی:

کیچیک چیله نین باشلانیشی پیشیک لرین «میروو» واختینا دوشر و خویلولارین عقیده سی بونادیرکی دیشی پیشیک ارکک پیشییه دئیه ر: «نوروز، نوروز» و ارکک پیشیک «جوابیندا «نرگس، نرگس» دئیه ر. اوزامان کی جماعت بو سسلری دویوب بیلدیلرکی پیشیک لر حامله دیر آرزوسو اولان لار بیرئره ییغیشیب باشلایارلار خیدیرنبی قاووتی دوزه لتمه یه کی چوخ دا یئمه لی اولار.

قاووتی دوزه لتمه یه آریا، بوغدا، مکه، چدنه، گونه باخان توخومی، چونجود، قارپیز و قوغون توخومی و ایی دهنی بیر- بیرینه قاتیب اویودمک ایچون دییرمانا آپارارلار. اونوتمایق کی ایی ده و توخوم لاری قابیق لی اویوده رلر. رسم دیر کی دییرمانچی اویودمه یه پول آلمایا و عوضینه کفله ایله بیر آز آریا- بوغدا گؤتوره.

اونو ائوه گتیریب تاباقا بوشالتدیکدان سونرا نیت ائدیب آل دهیمز بیر یئره قویارلار. دؤوره سینده آینا، داراق، سورمه دان و مولچو دوزوب گئجه دن سحره جان کیمسه اورایا دولانماز. اگر نذرلری قبول اولورسا سحری بالاجابیر آل یئری اونون اوستونده گؤرونهرکی دئیهرلر حضرت خضرین آل یئرسی دیر. البته او قادینلار کی بوی ایشی گؤره لر گرک کی شرعی نظردن تمیز اولالار و مستحب دیرکی دسته مازلی اولسونلار. حضرت خضرین آل یئرسی نی گؤروب سئچن، سئوینجک اولار و آلاها شوکر ائتمک ایچون نماز قیلیب باشلایار قاووت لاری پای- پؤلوش ائتمه یه کی قاپی قونشو و یاخین قوهوملار پایلا سین. قاووتی آلانلاردا یئرینه قند، یومورتا، دوز و یا پول قویوب قابلاری بوش قایتارمازلار. قاووتی یئمک ایچون عائله لر اونو بیر کاسایا تۆکوب بال، دوشاب و یا شیره ایله قاتارلار.

زنجان:

زنجاندا مرسوم اولان نذرلردن بیر قاووت دوزه لتمک دی. ناخوش لاری اولانلار، اوشاقلاری اولمایانلار و آیری حاجت و نیتلری اولانلار نذرانده لرکی اگر حاجت لری یئرینه یئتیرله نسه اوچ ایل، بئش ایل یا یئددی ایله جان قاووت پایلا سینلار. نذری وئرمک ایچون چیلله یه جان دؤزه لر. واختی بؤیوک چیلله نین اوچ آخیر جمعه سی و یا کچیچک چیلله نین اولینجی پنجشنبه سی دیر. آنجاق دئمک کی بو نذری او آدمالار وئره لر کی ائتدیکلری نذر قبول اولموش اولار. او گئجه کی قراردی قاووت دوزه لده لر یاخین قوهوم و تانیشلاری شاما چاغیریب آللریندن گلن قوللوغو اسیر گه مزلر.

بیر عیده تکجه قیز گلین و آروادلاری چاغیرار بیر عیده یه ده آرواد کیشی فرق ائتمه ز و یاخین قوهوملاری ائولی لیک له چاغیرارلار. شاما پیلو و یا آت شورباسی پیشیره رکن آریشته آشی ایله قوروت دا گرک سفره باشیندا اولار.

شامی یئدیگ دن سونرا اوتا قین بیر طرفینه اؤرتوک سالیب آل دیرمانی نی آرایا قویارلار. آدمالار ایکی-ایکی اوز به اوز اوتورارکن باشلایارلار دیرمانی فی رلاماغا. قاووت ایچون بیر-بیرلرینه قاتدیقلاری شئی لرده عبارت دی قوورلانمیش بوغدا و نخود، قوغون

توخومی، قورو توت، شکر، زنجه‌فیل، شیرین بیان بیتگی سی‌نین کؤکؤ و ایگده اونوندان. باشقا قوناقلاردا یئییب ایچمه‌ک و ناغیل دئییب لطفه تعریف له‌مک‌له باشلارینی دوموک ائده‌رلر. بیر عیده ده چالیب چاغیرماق ایچون عاشیقلاردان و یاچالقچی لاردان دعوت ائده‌رلر. اگر مجلس تکجه آروادلار مجلسی اولموش اولسا، خانیم لاردا چالیب اوخویوب اویناقلار مشغول اولارلار.

جورله‌نن قاووت لاردان قوناقلارا وئریب گئجه یاریسیناجان مجلس دوام ائده‌ر. قاووت دوزه‌لتمک ایشیدن قورتولارکن اونو بیر مئجمه‌ئی یه تۆکوب اوتاق دا بیر کنارا قویارلار. دؤوره‌سینه بیر جیلد قرآن، بیر کاساسو، جاناماز، مۆهور و تسبیح دوزوب شام یان‌دیرارلار. سونرا اوقیسمته بیر پرده چک‌رلر. سوکاسانی اونا خاطیر قویارلار کی حضرت خضرین آتی سوسوز قالما یا و جاناماز ایله مۆهور تسبیح ده اونا گۆره‌دیر کی خضرینی گلیب نامازینی قیلا. شام یان‌دیرماق دا آیدینلیق دئمک‌دیر.

صباح سحر پرده‌نی آچیب باشلایارلار قاووت اوزه‌رینده حضرت خضرین عصاسی نین یئرینی و یا اونون آتی نین آیاق ایزینی آختارماقا. سونرا قاووتی بشقاب لارا قویوب قاپی قونشو و قوهوملارا پایلایارلار.

قاووت بشقایینی بوش قایتارمازلار و یئرینه جوراب، یومورتا، ای‌ده، پول و یا بیر تیکه قند قویارلار. عقیده بونا‌دیر کی قاووت قابینی بوش قایتارماق اوغورسوز لوق گتیره‌ر.

«زنجان» ین دیز آبادان کندی

بورا دا ایسه قاووت جورله‌مه مراسیمی زنجان کیمی دیر بو فرق‌ایله کی مجلس‌ده تکجه آروادلار اولار و گرک‌دی کی چاغیرلانان قوناقلار قاباقدان حماما گندیب تازا و تمیز پالتارلار گئی‌له‌ر.

قادرین لار بیر یئره توپلانا رکن تندیری یاندیریپ ساج اوستونده بوغدا، توخوم، نخود و باشقا لازم اولان شی لری قاوورارلار. بو ایش لری قاوورارلار. بو ایش لری گۆره رکن ده قرآن مجیددن کیچیک سورهلر اوخویارلار. خیدیرنی گنجه سی ده ایکی- ایکی اولوب قاووت لاری آوسایب، آلهیب و تاباقچالارا تۆکرلر. سوندان قرآن اوخویوب صلوات چۆووره کن اوتاقدان سفره آچیب قاووت لاری سرهلر. اوتاقتن دۆرد بوچاغیندا دۆرد جیلد قرآن مجید قویارلار. سفره نین کنارینا ایسه مهور، جانا ماز بیر کاسا شربت و بیر آغاج قاشیق دوزه رلر. صبح نامازینی قیلدقدان سونرا سلام- صلوات ایله اتاقتن قاپیسینی آچیب خضر نبی نین عصاسی نین یئرین آختارارلار و باشلایارلار قاووت لاری بۆلمه یه.

«اورمیه» نین تورکمان کندی:

تورکمان کندی نده بۆوک و کیچیک چیلله نین اوچ آخیر گنجه لرینده خیدیرنی مراسیمی توتارلار. جوان قیزلار کی آره گتمک واخت لاری دی ینددی جوره شئی دن کی عیبارت دی مک، بوغدا، نخود، کدو توخومو، گونه باخان توخومو، دوز و آرپادان قاووت جورله یه رلر. بو ایش ایچون توخوم لاری قاووروب اویوده رلر و چوخلی دوز ایله قاتارلار. گنجه یاتاندا باش بارماقلاری نین دیرناق لاری اوزه رینه قاووت تۆکوب بیر دیرناق یییه رلر. البته قاووتی یئمه میشدن هره اؤز اوره یینده نیت ائده رکی: «ای آلاه من اؤز سئودی ییم جوانین قیسمتی اولاجام یا یوخ؟»

او اومور ایله کی گله جک احوالات لارین یوخودا گۆرموش اولالار باش آتیب یاستیغا یاتارلار. بو ایشی بۆوک و کیچیک چیلله نین اوچ آخیر گنجه لرینده تکرار ائده رلر کی اگر بیر گنجه ده یوخو گۆرمه سه لر باشقا بیر گنجه گۆره لر.

«آذربایجان ائلات لاری»

آذربایجان ائلات لاری ایچره، خضرنبی مراسمی بیر عادت و عنعنه کیمی دوام ائدیر. گنج اوغلان و قیزلارین گله جک ده بخت اولدورلاری نین کیم اولماسی، بو عادت اوزره قورولور. قورولانمیش بوغدانلی اوپوده رک چوخلی دوز ایله قاتیب بیر شور قاووت دوزه لده لر. شور قاووت اونلاری سوزدورارکن، سو ایچمه دن یاتیب. گوردوک لری رژیانی گله جک لری ایچون تعبیر ائده لر. مثلاً اگر بیر اوغلان یوخودا گورورسه کی فلان قیز بیله سینه سو وئیر، چکینه دن بو سؤزی عائله سی ایله آرایا قویارکی ائلچی گندیلسین. ها بئله قیزلار ایسه اگر یوخودا گوره لرکی بیر اوغلان اونلارا سو وئیر، اونلاردا بو خصوصدا عائله لری ایله دانیشیب رژیالارینی گرچکک لاش دیر مک ایچون، عائله لریندن یاردیم دیله یرلر.

«پلدشت» ین فتاح کندی:

فتاح کندیله خیدیرنبی مراسیمی بهمن آیی نین آخیر چرشنه سیندن باشلاناراق آت، مکه و نوخودایله بیر جوره حلیم کی آدی «هلسه» دیر بیشیره لر. پیشرندن سورا گئجه نی قالاتندیر اوسته کی سحره جان لام- لام دم آلا. صاباحکی گون کی پنجشنبه دیر خیدیرنبی بایرامی آدلانار و هلسه بیشیره نلر سحر تئزدن قاپیلارینی آچیق قویوب خلقی یئمه یه دعوت ائده لر.

بیر سیرا جماعت ایسه، قاووت دوزه لده رکن گئجه نی اونو آل دگمز بیر یئر قویارلارکی حضرت خضر گله و قاووتی آلی ایله تبرک ائده. پنجشنبه گونونون سحری قاووت مئجمه ئی سینی گتیریب سود ایله دوشاب یا سود ایله شکرله قاتارکن کونده- کونده ائله ییب قاپی- قونشویا پایلایارلار.

خیدیرنی مراسیمی بو کنده بیر بایرام کیمی قارشیلشدیقی ایچون، قاپی-قونشو بیر-بیری نین گوروشونه گئدیب دئیهرلر: «خیدیرنی بایرامیز مبارک اولسون، انشاءالله کی نوروز بایرامی اولسون»

«ماکو» کندلی:

روایتیه گوره کندی لردن بیرری بیر گون هلسه پیشیریپ اونو یئهرکن گوره لرلرکی دامین باجاسیندان ایکی آل اوزانیر و اوجا بیر سس دئییر: «منه ده وئیر» ائو ییه سی داما چیخیر گوره کیم دی آما کیمه نی گورمور و بنله خیال اولور کی حضرت خضر دی. اوزماندان عادت اولور کی نوروز بایرامینا قیرخ بئش گون قالاندان بایرام توتالار و چرشنه سوری کیمی عزیز سایلار. اوگونو ییلوو پیشیریپ اؤزلری یئهرکن بیر قاب دا قیزلارینا چکیب باشقا تحفه لر ایله کی ممکن دی چادیرالیق، کونک لیک و یا دونلوق اولاقیز ائوینه یوللایالار و اونلاردا تحفه لری آلدیقدا «پای لاری چوخ اولسون» دئیهرلر.

قاووت دوزه لتمک ایچون ده بوغدا، مرجومک، چدنه، قارپیز توخومی، قوغون توخومی، گونه باخان توخومی، مکه و ایی ده نی بیر-بیرینه قاتیپ اویده لرلر و اونو بیر مئجمه ئی یه تۆکوب خلوت بیر یئره قویارکن اوستونه شیرنی، نوغول و نابات سپرلر. یانینا دا بیر آینا و بیر کاسا سوقویوب شام یاندرارلار. عقیده لری وارکی گئجه نی حضرت خضر گلیب قامچی سی نین اوجو ایله قاووت لارا اشاره ائدهر و اونلارا برکت سالار. ائو اهلی سحری، قاووت لار اوزه رینه سیلمیش نوغول و ناباتی قاپارکن سئوینه-سئوینه دئیهرلر:

خیضیرنی، خیضیر الیاس چیچک لندی گلدی یاز

اعتقاد بونادیر کی هرهنین آینه نه قدر نوغول نابات کئچسه اوقدرده اوشاقی اولاجاق. هابنله کیمسه ایسته یه بیله کی اونون گله جک ده آروادی کیم لردن اولاجاق، بیر شور چؤچه نی دامین اوستونه قویوب گؤزله ر کی قارقا گلیب اونو گؤتوره. صونرا قارقانی

ایزله‌یرکی گۆره هانسی داماقونور. قارقا هارایا قونورسا، اوندان او اوغلان دینه‌رکی او ائوین قیزی منیم اولاجاق.

ماکو :

ماکودا بهمنین اون بئشیندن خیدیر نبی مراسیمی باشلانارکن گئجه‌نی شاما پیلوو پیشیره‌رلر و قاووت دوزه‌لتمک ایچون ده ائل قادین لاری آل آیاق ائده‌رلر. قوورولانمیش بوغدا، نخودچی، چندنه، مرجومک و باشقا اویدومهلی شی‌لری بیر آز شکر ایله قاتیب آل دییرمانیندا کی «دستو» دئیه‌رلر اویدوه‌رلر. سورا بیر مئجمه ئی یه تۆکوب سلقه-سهمانلی بیر اوتاقدان فرش اوزه‌رینه قویارلار. بیر کناردا ایسه سجاه آجیب جاناماز، مؤهور و تسبیح قویوب قاپینی قیفیل‌لارلار. اعتقاد بونادیرکی گئجه‌یاریسی حضرت خضر گله‌جکدی و دسته‌ماز آلارکن قاووت لارا آل ویریپ اونلارا برکت سالاجاق. سحر واختی ائو اهلی اوتاقتن قاپیسینی آجیب سلام صلوات ایله هره بیر آز قاووت دان یئیب قالانی نیدا ائو-ئو پایلایارلار. ماکولو لار دئیه‌رلرکی قدیم لرکی جماعتین اعتقادی محکم ایدی نئچه دفعه لر گۆر نوموشدوکی مؤهور تسبیح اؤز یئرینده دئیل و قاووتلارا اوزه رینده بیر آل پنجه‌سی نین یئری قالیبدی. یعنی حضرت خضر ناماز قیلارکن قاووت لاری تبرک ائدیپ گئدیدی.

چالديران (قره‌عینی):

حضرت خضر، آب حیات داليجا گزیدی ایچون ظلمات دنیا سینا سفر ائده‌رکن کیمسه نین اوننان خبری یوخ ایدی، مریدلری چوخ نگران ایدیلار و اونون یولونو گۆزله‌یر دیلر، بهمن آبی نین اون بئشینده حضرت خضر آب حیات چشمه‌سینه آل تاپیب قارائلیق دونیادان چیخارکن ایشیقلی دونیا یا آیاق قویور. جماعت معتقد دیلر کی حضرت خضر آب حیات چشمه‌سینه غسل ائده‌رکن اونا اولوم حرام اولوب ابدیته جان یاشایاجاق دیر. دونیانی دولاناراق ازیلمیش و داردان قالان جماعته یاردیم ائده‌جک دیر. مثلاً طوفانلی گونلرده

گمی چی لری قورتارماق ایچون دریایا گئدیر و قار- بوراندا قالان خلقه یاردیم اندیب مصیبت لی جماعتین دادینا چاتیر.

«بهمن» ین اون بئشینده خیدیرنی مراسیمی توتوب گئجه نی پیلوو پیشیره رکن جور به جور خوروش حاضرلارلار. شام واختی قازانین آغزینی آچارکن هره اؤز آر ائوینده اولدوغو قیزی نین پایینی اولده چکیب بؤیوک میس مئجمه ئی یه ییغارکن اوستونه ده بیر خلعت کی بیجیلمه میش تیه پالتاردی قویوب و قیز ائوینه یوللایارلار. پای آپارانا دا کؤره کن طرفیندن انعام وئریله ر.

اوشاقلار خیدیرنی بایرامیندا آتا- آنا لاریندان سوفته آلالار کی «خیدیرنی لیک» دیئه رلر. خلق اعتقادی بونادیر کی بوبایرامدا حضرت خضر ائولری دولایب پیلوو پیشیره نلره باش چکر.

مغان:

مغان منطقه سینده بؤیوک چیلله نین دؤرد گون آخیرینا و کیچیک چیلله نین اوچ گون اولینه خیدیر دیئه رلر. خیدیرین بیرینجی گئجه سینده عائله لر بوغدا قووورارلار و آل دییرمانی له اویوده رک الک ایله اله ییب قاووت دوزه لده رلر.

قیز گلین لر و خانیم لار نیت اندیب ایسته دیک لری حاجت اوزره، اونو بیر مئجمه ئی یه تۆکوب گئجه نی خلوت بیر اوتاقا قویارلار. صاباح سحر قاووت لار اوزه ی قاریشیق گؤرونورسه خانیم لار سئوینجک اولوب گله جه یه اومود باغلایارلار.

مغان اهلی خیدیر گونلرینی قیشین لاپ سو یوق گونلری ییلیب ائل ایچره دیئه رلر: «خیدیر گوردی قیش گوردی- خیدیر چیخدی قیش چیخدی»

میانا :

میانالی لار بهمن آیی نین اونوندان اون بئشینه جان خیدیرنی توتارلار و عقیده لری وارکی بوگونلرده حضرت خضر اونلارین شهرینه گلیب کیمسه نین دردی- غمی و بیر موشکولو وارسا، اونو حل ائدهر. «حضرت خضرین قدم لری مبارک اولسون» دئییه حاجتی اولان لار قاووت دوزهلدهرلر. بئله لیکله کی قوروموش آلما قابیغی، آرمود قابیغی، قوغون توخومو، آرپا و ایی ده اونونی بیر- بیرینه قاتیب دییرماندا اویوده رلر.

قاووت لاری منجمه ئی یه تۆکوب اوستونه اؤرتوک چکه رلر و قویارلار کی گنجهنی دییرماندا قالسین اگر دعا لاری قبول اولورسا حضرت خضر بو بئش گنجهنی بیرینده دییرمانا گلیب قاووت لارین اوستونده اونون آیاق ایزی قالار. قادین لار قاووت لارا باش چکرکن اگر منجمه ئینی داغیناق و قاریشیق گؤرورسه لر، سئوینجک اولوب بیله رلر کی دوعا لاری قبول اولاراق آلا اله تعالی حضرت خضری یوللایب کی اونلارین دویونونو آچا.

قاووت لاری قابی- قونشو و قوهوملارا پایلایارلار و قاووت آلانلار دا بیئرینه قند، شکر یا پول قویوب قبالاری بوش قایتارمازلار. قابی بوش وئرمه مک بونا خاطیر دیر کی نذری نیز قبول اولسون و بیزی ده اؤز شادلیقیز دا شریک بیلین.

«خضرنی علیه السلام» اعاید اولان عادت و عنعنه لری ییغیب توپلاماق،

۱۳۴۵-نجی ایلین بهمن آییندان باشلاناراق ۱۳۵۲-نجی ایلین اردیبهشت آییناجان

دوام ائدیبدیر».

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.